

Nyheter för överförmyndare

Avdelningen för juridik

Oktober – december 2018

Eva von Schéele

Rättsfall och domar

Högsta domstolen beviljar en person med ME/CFS god man

En fyrtio-årig kvinna ansökte om få ett fullt godmanskap anordnat för sig på grund av att hon sedan några år lider av ME/CFS (kroniskt trötthetssyndrom). Kvinnan anförde att sjukdomen påverkar hennes förmåga att fatta beslut i en sådan utsträckning att hon behöver hjälp.

Överförmyndaren (ÖF) motsatte sig ett anordnande av godmanskap då sjukdomen inte påverkar hennes beslutsförmåga och hon kan få hjälp på ett annat, mindre ingripande sätt. Kvinnan är delägare i en jordbruks- och skogsbruksrörelse som medför bokföringsskyldighet och det kan enligt ÖF inte anses ligga i en god mans uppdrag att aktivt bedriva rörelse.

Tingsrätten biföll kvinnans ansökan och anordnade godmanskap för henne.

Hovrätten å sin sida upphävde senare beslutet med motiveringen att det inte fanns behov av god man. Kvinnan hade förmåga att utfärda en fullmakt och även att följa upp och granska en uppdragstagares åtgärder. Inte heller kan det, enligt hovrätten, ingå i en god mans uppdrag att sköta en enskilds näringsverksamhet.

Högsta domstolen anger i sin bedömning 1. att läkarintygen visar att kvinnan har ett sådant hälsotillstånd som avses i 11 kap. 4 § FB och att hennes hälsotillstånd på ett varaktigt och betydande sätt påverkar hennes förmåga att t.ex. sköta sin ekonomi. 2. Hon skulle i och för sig kunna utfärda en fullmakt men kan på grund av sitt hälsotillstånd inte instruera eller övervaka en fullmaktshavares åtgärder. Det ska därför 3. anordnas ett fullt godmanskap för kvinnan.

Högsta domstolen, mål nr Ö 302-18, meddelad 2018-10-26.

Utlämnande av läkarintyg vid testamentstvist

Två syskon avser att klandra sin avlidne fars testamente, som han upprättat till förmån för sin särbo och hennes barn. Syskonen hävdar att förhållandet mellan

fadern och särbon upphört flera år innan dödsfallet. Som underlag har syskonen begärt ut utredning och läkarintyg från en överförmyndarnämnd (ÖFN). Nämnden avslag ansökan med stöd av 32 kap. 4 § OSL m.m.

Beslutet överklagades av syskonen till kammarrätten. Domstolen konstaterar i sin dom att de begärda handlingar som huvudregel omfattas av sekretess men att ett utlämnande inte kan anses kränka den frid som tillkommer den avlidne. De begärda handlingarna ska därför lämnas ut.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3036-18, meddelad 2018-11-07

Migrationsverket behöver inte informera kommun om åldersuppskrivning

Migrationsverket avslag en kommuns begäran om ersättning för god man till ett ensamkommande barn efter att dennes ålder skrivits upp. Kommunen överklagade beslutet och anförde bland annat att någon information om åldersuppskrivningen inte lämnats.

Förvaltningsrätten gav kommunen rätt och den skulle därför få begärd ersättning.

Beslutet överklagades av Migrationsverket och kammarrätten konstaterar i sitt domslut att det är Migrationsverket som i första hand avgör åldern på ett ensamkommande barn och en justering kan begränsa en kommuns rätt till ersättning. Därför krävs inte heller att beslutet vinner laga kraft och det finns ingen skyldighet för Migrationsverket att informera en kommun om en justering av åldern.

Kammarrätten i Jönköping, mål nr 1030-18, meddelad 2018-11-07

Huvudman som lånat ut sitt kontokort är ej skyldig till penningtvättsförseelse

En huvudman med förvaltare lånade ut sitt bankkort till en ytlig bekant då denne saknade eget bankkort och sade att han väntade pengar från sin mor. Den bekante använde dock kortet för att sätta in brottsligt förvärvade medel. Huvudmannen åtalades på grund härav för penningtvättsförseelse.

Tingsrätten friade huvudmannen från penningtvättsförseelse och anför bland annat det inte är ställt utom rimligt tvivel att huvudmannen genom sitt agerande att låna ut sitt kort med kod och kontonummer uppsåtligen främjat möjligheterna för annan person att omsätta eller tillgodogöra sig brottsligt förvärvade pengar.

Åklagaren överklagade beslutet till hovrätten som fastställde tingsrättens domslut utan några ändringar. I hovrättens domskäl finns flera intressanta synpunkter på vad som skulle krävts för en fällande dom.

Hovrätten över Skåne och Bleking, mål nr B 1371-18, meddelad 2018-11-26.

God man döms för trolöshet mot huvudman

En god man med uppdrag för två personer har dömts för 320 fall av trolöshet mot huvudman. Den gode mannen har tillgodogjort sig medel för egen räkning från de personer hen skulle hjälpa. Hen skyllde på att överförmyndaren lämnat dålig eller obefintlig utbildning inför uppdraget.

Tingsrätten dömde hen till villkorlig dom för trolöshet mot huvudman samt skadestånd om sammanlagt dryga 40 000 kr.

Domen överklagades varvid hovrätten skärpte straffet till villkorlig dom, 80 dagsböter samt skadestånd om mer än 115 000 kr.

Hovrätten för Nedre Norrland, mål nr B 553-18, meddelad 2018-11-20

Har tingsrätt och hovrätt behörighet att fatta beslut i mål om moms?

Hovrätten över Skåne och Blekinge har i ett avgörande ÖÄ 460-17 avgjort ett arvodesbeslut som ställföreträdaren överklagat. Hovrätten ändrar Överförmyndarnämndens beslut så att ställföreträdaren tillerkänns ersättning om ytterligare 1975 kronor. Beloppet avser mervärdesskatt. SKL:s skatteexpert Jeanette Fored har analyserat aktuellt rättsfall och efter kontakt med Skatteverket är SKL:s inställning att aktuellt avgörande är en *nullitet*. Frågor om mervärdesskatt ska avgöras i förvaltningsdomstol och inte enskilt i en allmän domstol. Då aktuellt rättsfall inte behandlar annat än enkom mervärdesskatt är frågan avgjord i fel instans.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr ÖÄ 460-17, meddelad 2018-11-15

Ensamkommande barn

Hovrätten över Skåne och Blekinge har den 21 november 2018 i mål nr ÖÄ 648-18 beslutat att ett det inte finns skäl att entlediga en god man till ett ensamkommande barn efter ålderuppskrivning. Hovrätten bedömer att Migrationsverkets beslut om uppskrivning av den unges ålder inte ensamt är tillräckligt för att godmanskapet ska vara uppenbart obehövt. Varje myndighet ska göra en egen bedömning av åldern och av överförmyndarens beslut framgår inte att någon självständig bedömning har gjorts.

Domen förändrar inte SKL:s tidigare ställningstagande i frågan. Vi bedömer att överförmyndaren ska göra en egen bedömning av åldern, men att Migrationsverkets beslut ofta har stor betydelse vid denna bedömning. Om någon övrig utredning behöver göras innan ett eventuellt beslut om entledigande fattas kan variera beroende på omständigheterna, t.ex. vad som framgår av den medicinska åldersbedömningen.

Övrigt

Bankföreningen

Förbundsjurist Kalle Larsson har haft ett antal kontakter med Bankföreningen och därutöver medverkat vid ett större möte med bankföreningen. Utveckling av digitala tjänster pågår inom banker. Fler banker ser huvudmän med ställföreträdare såsom en intressant målgrupp – tekniska lösningar är under uppbyggnad.

Bankföreningen kommer inom några månader publicera två varianter av framtidsfullmakt (mallar) som troligtvis kommer kunna vara helt gratis att användas.

Därutöver kommer bank-id att uppdateras säkerhetsmässigt innan årsskiftet vilket kommer innebära att den som innehar mobilt bank-id också måste finnas på samma plats som där bank-id nyttjas. Kan enligt bankföreningen eventuellt medföra att anhöriga som för tillfället hjälper t.ex. sina föräldrar nu genom att betala räkningar på distans via bank-id, istället kan komma att ansöka om god man.

Försäkringskassan

SKL har också genomfört flera möten med Försäkringskassan i höst där syftet har varit att försöka få klarhet kring huruvida en god man eller förvaltare kan eller bör skriva under redovisning/räkning av assistanstimmar som inlämnas till myndigheten. Den som signerar skriver under på ”heder och samvete att uppgifterna i blanketten är riktiga och fullständiga”. Oriktig uppgift medför straffansvar.

SKL har försökt få till en annan skrivning så att en ideellt arbetande ställföreträdare, som i normalfallet inte förväntas besöka sin huvudman flera gånger per månad, inklusive nattetid såsom Försäkringskassan önskar, ändå kan skriva under men med en annan mildare formulering. Vi har försökt föreslå mildare formuleringar men Försäkringskassans verksjurister vidhåller att lagstiftningen inte ger något utrymme för annan skrivning och myndigheten anser också att en god man eller förvaltare som har omfattande assistansersättning bör besöka huvudmannen och ha kontakt med utförare etc. i större utsträckning än vad SKL bedömer rymmas inom ett normalt ställföreträdarskap. Frågan kommer säkert återkomma och det är upp till varje överförmyndare att bedöma vad som är skäligt i respektive ärende.

Avanza bank

En överförmyndare med sin personal har slitit för att få ut ganska basala handlingar som överförmyndaren har rätt till enligt lag. Avanza har trots lagstöd krävt att både handläggare och överförmyndare ska styrka sin identitet (ID), bevis om uppdrag skriftligt samt ytterligare verifikat att överförmyndaren har rätt till begärda uppgifter. Efter kontakt med Finansinspektionen har Avanza backat och Överförmyndaren har erhållit begärda handlingar.

Utbildningar

SKL presenterar för 2019 en rad olika nya kurser för verksamma inom överförmyndarverksamheten utöver den ordinarie moderniserade Grundkursen för nyvalda. Detta utifrån tidigare kursutvärderingar och inkomna önskemål.

Nedan finns planerade kurser för 2019. För mer information kring SKL:s kurser samt möjlighet till anmälan, hänvisar vi till www.skl.se sidan 'Kurser och konferenser'.

- 4-5/2 Grundkurs för nyvalda överförmyndare, ledamöter och tjänstemän. Clarion Sign, Stockholm
- 19/3 Grundkurs granskning & arvodering. Kapitel 8, Stockholm.
- 12/4 Arv & dödsbo för överförmyndare, ledamöter och tjänstemän. Radisson Blu Scandinavia Hotel, Göteborg
- 25-26/4 Grundkurs för nyvalda överförmyndare, ledamöter och tjänstemän. Clarion Sign, Stockholm
- 13/5 Process & utredningskurs. Kapitel 8, Stockholm.
- 19/9 Fastighetsrätt för överförmyndare. Hotel C (Nordic hotels) Stockholm.
- 17/10 Djupgranskning och överklagade arvodesbeslut. Hotel C (Nordic hotels) Stockholm.
- 14/11 Ekonomisk ersättning till huvudmän. Kapitel 8, Stockholm.

Ny litteratur

Boken "Barnets egendom. En vägledning om förvaltning av barnets egendom" har nu getts på Norstedts Juridik AB, www.nj.se och e-post: kundservice@nj.se. Författare är undertecknad, Eva von Schéele. Den riktar sig i första hand till överförmyndarverksamheten men också till socialtjänsten, banker och juridiska byråer, försäkringsbolag och domstolar m fl.

Boken behandlar omyndighet, legala och förordnade ställföreträdare, placeringar, barns skulder, barnkonventionen m m.

Tack

Då jag nu avslutar mitt arbetsliv under tjugo år hos först Svenska Kommunförbundet och därefter Sveriges Kommuner och Landsting vill jag tacka alla som bidragit till intressanta och engagerande frågor och debatter inom överförmyndarverksamheten. Jag hade hoppats att lagstiftaren förstått att den nästan 100-åriga lagstiftningen som gäller inom detta område skulle ha förändrats och moderniserats under dessa år, men tyvärr blev det inte så. Men – ni som arbetar med dessa frågor - förtrötts inte utan kämpa vidare så kanske det händer något så småningom. Jag fortsätter dock med arbetet med ÖverförmyndarPraktikan och andra skrifter och ev. föreläsningar. Om ni önskar få en kontakt med mig finns jag på eva.maria.von@hotmail.com.

Med en önskan om en GOD JUL och ett riktigt Gott Nytt 2019!

Eva von Schéele